

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет романської філології і перекладу
Кафедра романської і новогрецької філології та перекладу**

Допущено до захисту

«__» _____ року

Завідувач кафедри

_____ *Наталія ФІЛОНЕНКО*

КУРСОВА РОБОТА

з філології на тему:

«Способи утворення складних слів в італійській мові»

Студентки групи МЛіт 09-20
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.052 Романські мови і літератури
(переклад включно), перша – італійська
Освітня програма Італійська мова і література,
друга іноземна мова, переклад
Сліпченко Ірини Миколаївни

Науковий керівник:
к. філол. наук Філоненко Наталія Георгіївна

Чотирибальна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії:

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Київ 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СЛОВОТВІР ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	6
1.1. Італійський словотвір у лінгвістичних дослідженнях.	6
1.2. Поняття словотвору у лексикологічних дослідженнях італійської мови.	9
1.3. Класифікація способів словотвору сучасної італійської мови.	12
Висновки до Розділу 1	15
РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ СКЛАДНИХ СЛІВ В ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ	16
2.1. Регресивне словотворення	16
2.2. Парасинтетичний спосіб утворення нових слів.....	22
Висновки до Розділу 2	25
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	28

АНОТАЦІЯ

Сліпченко І.М. Способи утворення складних слів в італійській мові.

Італійська мова – це відображення соціально-культурного буття італійців і саме через емоційну виразність і образність лексики італійської мови простежується її національний колорит. Розвиток мовних засобів відбувається на тлі розвитку історії, науки та техніки. Італійська мова має свій історичний шлях формування та становлення, адже її поява, очевидно, простежується після розпаду Римської імперії. Протягом багатьох століть формувалась її лексична система, яка щороку доповнюється неологізмами, запозиченими словами чи лексичними одиницями, що з'явилися завдяки словотворенню.

Лексичний склад італійської мови має прості і складні слова, які утворюються виникли через деривацію, серед основних способів якої є суфіксація, префіксація чи словоскладання.

У словоскладанні можуть брати участь практично будь-які частини мови. Часто для правильного перекладу достатньо знати значення мотивуючих слів, наприклад: *manoscritto* – рукопис, буквально, «написане рукою» від *mano* – рука та *scritto* – писаний. Проте у деяких випадках кінцеве значення отриманої через словоскладання лексеми припиняє бути простою сумою значень лексем, з яких утворена нова лексема. Сьогодні дослідження словотвору складних слів в італійській мові є актуальною і перспективною темою.

Ключові слова: словотвір, італійська мова, складні слова, частина мови, словосполучення, лінгвістичне дослідження.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Мова будь-якої держави красива та милозвучна, нею пишуть літературні твори, нею захоплюються, нею розмовляють. Змінюється час – змінюється і мова. Вона ніби пристосовується до вимог сучасності, трансформується, доповнюється новими словами, або ж повертається до старих.

Перебуваючи в постійному русі, мова безперервно розвивається, вдосконалюється, маючи своє сьогодення, минуле і майбутнє. Збагачення словника – це один із найважливіших чинників розвитку мови, свідчення її динамічного характеру.

Сучасний етап розвитку лінгвістики характеризується підвищеним інтересом до вивчення всіх аспектів створення, функціонування, будови і класифікації похідних і складних слів. Піднімаються питання про статус словотворчих одиниць та словотворчих значень, які викликають інтерес відомих мовознавців.

Дослідженнями питань словотвору займалися відомі вчені, такі як М. Д. Степанова, Р. Г. Гатауллін, В. І. Говердовський, Н. Ф. Клименко, О. С. Кубрякова, М. С. Улуханов, В. Фляйшер та інші.

У даному випадку варто звернути увагу на словоскладання, яке притаманне не лише українському лінгвістичному дискурсу, а й італійському. Взагалі італійська мова є частиною італо-романської підгрупи романської групи, що належить до індоєвропейської мовної родини, що й зумовлює актуальність даного дослідження.

Об'єктом дослідження є словоскладання в італійській мові.

Предметом дослідження є способи словоскладання в італійській мові.

Мета курсової роботи полягає у дослідженні способів утворення складних слів в італійській мові

Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання таких завдань:

- Розглянути поняття словотвору у лексиці;

- визначити класифікація способів словотвору сучасної італійської мови;
- звернути увагу на дослідження словотвору у працях науковців;
- дослідити регресивне словотворення;
- звернути увагу на парасинтетичний спосіб утворення нових слів;
- на основі дослідження зробити ґрунтовні висновки.

При виконанні даного дослідження були використані такі **методи дослідження** як проблемно-тематичний, порівняння, трансформаційний, описовий та бібліографічний.

Стан наукової розробки теми та її джерельна база становить комплекс документальних джерел: опублікованих – наукові праці, підручники, довідники, словники з теми дослідження, фахові періодичні видання.

Структура курсової роботи: Загальний обсяг її становить 30 сторінок. Курсова робота складається зі вступу, двох розділів та підрозділів, висновків та списку використаних джерел та літератури (31 найменування).

РОЗДІЛ 1. СЛОВОТВІР ЯК ОБ'ЄКТ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Італійський словотвір у лінгвістичних дослідженнях.

Наукове дослідження словотвору розпочалась у 60-ті роки ХХ століття та формувалась у руслі граматичного вчення з його орієнтацією лише на історичний, описово-емпіричний підхід до вивчення мовних явищ. Одним із перших німецьких авторів, який досліджує різноманітні форми семантичних сполучень у тексті, є Д. Фівегер. Універсальним засобом, вагомим у текстотворенні, вчений вважав семантичні повтори, на основі яких виникають номінативні ланцюжки.

У працях найбільш видатних представників цього етапу у розвитку теорії словотворення – Я. Гріма Г. Пауля, В. Вільманса, О. Бехагеля, К.Ф. Бекера, Л. Зюттерліна та ін. – вперше виділено самостійний об'єкт лінгвістичного аналізу – словотвірну побудову мови і закладено підвалини нової лінгвістичної дисципліни.

Дослідник М. Шлінц аналізує текстотвірний потенціал словотворення на основі газетних текстів. Автор детально розглядає термінологічний апарат лінгвістики тексту та словотвору, визначає способи утворення okazionalizmів і ступінь продуктивності словотвірних типів, а також подає класифікацію текстотвірних одиниць за морфологічним та семантичним критеріями.

Функціонування новотворів у художньому тексті досліджують Л. Айхінгер, А. Беттен, у рекламних текстах – Б. Шпільнер, У. Кріг та інші. До проблеми текстового словотворення звертається М. Матуссек у монографії «Wortbildung im Text»[22].

Авторка розробила критерії розмежування між okazionalizmami, неологізмами та узуальною лексикою, виділила та обґрунтувала три ступені стилістичної маркованості лексичних інновацій.

З огляду на значний прагматико-стилістичний потенціал новотворів, предметом багатьох наукових розвідок є комунікативно-функціональний аспект та структурно-семантичні властивості лексичних інновацій. До них належать

публікації Е. Мюллер-Больгаге, С. де Кноп, Е. Доналіз, Г. Міхеля, Є. Тимченко та ін.

Словотвором в італійській мові займалися багато зарубіжних і вітчизняних лінгвістів. Великий внесок у його вивчення внесли Якобі Г., Леманна Е., Мільйоріні Б., Білецького А.О., Пауля Г., Бенвеніста Е., Марчанда Г., Дардано М., Пома К., Праті А., Ренці Л., Текавчича П., Докуліла М., Арутюнової Н.Д., Нікітіної Ф.О., Кубрякової О.С., Ковалика І. І., Клименко Н. Ф. та ін.

Орієнтуючись на словник словотворчих елементів А. Н. Зуєва, можна виявити префіксів іменників. Майже всі наявні префікси продуктивні в сучасній німецькій мові.

Тільки наприкінці 50-х рр. ХХ ст. в українській лінгвістиці почалися спроби узагальнити розпорошені в різних граматичних і лексикологічних дослідженнях власне стилістичні спостереження. Так, наприклад, В. Ващенко у праці «Стилістичні явища в українській мові», хоч і не подає загального огляду стилістичних властивостей засобів словотвору, але досить детально розглядає стилістичні функції суфіксації, префіксації та основоскладання.

Спеціально досліджує стилістичні властивості засобів українського словотвору і словоскладання І. Чердніченко в «Нарисах з загальної стилістики сучасної української мови». Стилістичному використанню засобів словотвору приділяє увагу також А. Коваль у «Практичній стилістиці сучасної української мови».

У працях С. Єрмоленко, Г. Їжакевич, Л. Мацько, О. Пономарева, В. Чабаненка, Т. Черторизької, у яких набула стрункості теорія стилістики, представлено характеристику стилістичних можливостей системних одиниць української мови, зокрема й дериватем. Питанню про методи та методіку стилістичних досліджень приділили увагу П. Дудик, В. Перебийніс, О. Селіванова, Ю. Степанов [14, с. 58].

В. Костомаров запропонував нову концепцію стилістики, згідно з якою взаємодія і взаємопроникнення спричиняє зрушення співвідношення стилістики ресурсів мови і стилістики їх уживання (стилістики текстів).

Стилістичний аспект словотворення знайшов своє висвітлення у працях низки зарубіжних мовознавців, серед них Т. Анісімова, Л. Барлас, В. Бенке, В. Верещагіна, В. Виноградова, О. Гвоздєв, І. Голуб, М. Кожина, В. Лопатін, М. Максимов, І. Милославський, О. Пешковський, І. Улуханов, М. Шанський; та українських учених: С. Бибик, В. Васильєвої, Т. Введенської, Г. Волкотруб, Л. Гумецької, Л. Дідківської, В. Русанівського А. Юханова та ін[21, с. 87].

Словотвірні ресурси, дериваційну структуру та процеси творення слів різних частин мови розглядали П. Білоусенко, Т. Возний, К. Городенська, Є. Карпіловська, Н. Клименко, І. Ковалик та ін. Роботи названих учених здебільшого зорієнтовані на вивчення значень афіксів.

Однак такий аспект аналізу залишає поза увагою реальну взаємодію одиниць словотвірної системи, зокрема, фактичні засади номінації, що ґрунтуються, поряд з іншими чинниками, і на категоріальній семантиці твірних основ відповідних лексикограматичних класів слів. Відповідно, такі дослідження не дають повного уявлення про словотвірну систему мови.

Основоцентричний підхід у вивченні словотвору переважає в дослідженнях Р. Бачкура, В. Горпинича, В. Грещука, І. Джочки, О. Земської, Л. Кислюк, В. Лопатіна, О. Микитин, І. Улуханова, О. Федотової та ін.

Новий і перспективний напрямок словотвірних досліджень передбачає творчий аналіз семантичних функцій твірної основи. Здійснювана в рамках загального дослідження дериваційної семантики функційно-комунікативна інтерпретація семантичної сфери твірного слова надає останньому статусу особливої семантичної величини, якій властива функційна спрямованість, що визнається як його основна функційна ознака.

В. Лопатін та І. Улуханов чітко розмежовують значення морфеми і значення словотвірного типу, виробляють принципи опису словотвірної семантики, їхні праці засвідчують переміщення центру ономасіологічних

досліджень із лексеми на дериватему; Х. Ядацька пропонує подивитися на нові слова крізь дериваційну систему мови (польської) як динамічне явище, у межах якого еволюціонували не лише окремі складники, а й словотвірні механізми загалом; мовознавець стоїть коло витоків створення засад синхронного за своїм підходом до аналізу та динамічного і діахронічного за інтерпретацією результатів аналізу соціолінгвістично зорієнтованого словотвору[21, с. 88].

Дослідниця О. Земська тлумачить словотвір як діяльність; О. Мартинцова активно вивчає словотвірну синонімію; Н. Лебедева розглядає питання про розходження між потенціалом словотвірної системи і тим, як він реалізується в нормативному плані, пропонує спосіб експериментального дослідження слів різного ступеня узуальності / okazionalnosti; Г. Нещименко присвячує основні свої праці проблемам системного опису словотворення, співставному вивченню слов'янського словотворення, а також дериваційних процесів розмовної мови у світлі тенденцій мовної економії; О. Коряковцева аналізує словотвірні ресурси нових функційних стилів у співставному аспекті; І. Онхайзер аргументовано коментує стирання стилістичних меж у словотворенні і слововживанні; О. Лукашанець накреслює шляхи вирішення проблеми словотвірного розмежування стилів Інтернет-комунікації[21, с. 86].

Проте в українському мовознавстві, як і в зарубіжній лінгвістиці, на сьогодні ще відсутні праці, автори яких обирали б конкурентні номінації об'єктом спеціального дослідження і ставили б завдання з'ясувати причини та джерела їхньої появи, формально-семантичну будову, функціональні властивості, а отже, чинники, що сприяють стійкості таких груп, можливості їх закріплення в системі мови і в мовній практиці або усталенню як нормативного лише одного з наявних конкурентів.

1.2. Поняття словотвору у лексикологічних дослідженнях італійської мови.

Словотвір або дериватологія (латинське *derivatio*, від *derivo* – відводжу, утворюю) – це розділ мовознавства, який вивчає слова з погляду способів творення і структури.

Словацькі мовознавці також розглядають словотвір як окремий розділ мовознавства, зокрема, Юрай Фурдік, Ян Горецький, Еуген Пауліні. Слово ділиться на основу і закінчення, а основа, в свою чергу, може складатися з кореня, чи кореня і афіксів. Корінь, афікси, закінчення є мінімальними значимими елементами мови – морфемами.

Мельничук О.С. констатує, що у всіх мовах активно використовуються чотири основні способи словотвору: афіксація, конверсія, аббревіація і складання. При цьому для всіх слов'янських мов характерна перевага визначених способів словотвору або їх різновидність в окремих частинах мови.

На думку Мельничук А.С. афіксація найбільш широко використовується для іменників, прикметників і дієслів, менш частіше в числівниках і прислівниках і лише у вигляді винятків у займенниках. Конверсія охоплює всі частини мови, між тим як конверсія граматичних форм має місце лише у прислівниках.

Джерелом виникнення нового слова є не що інше, як мовленнєва здатність мовця, який перебуває в постійному комунікативному русі. Виникнення нових слів із будь-якими характеристиками стосується розширення мовленнєвої діяльності індивідів, що, врешті, зумовлює зміни у мовній системі [174, с. 9].

За Г. А. Ніколаєвим, предметом словотвору як науки є словотвірні процеси (представляють словотвір в динамічному аспекті) і словотворчі відносини (характеризують словотвір в статичному стані). Приведення словотворчих відносин у відповідність зі словотворчими процесами є рушійною силою розвитку системи словотворення. Об'єкт словотвору представляють похідні слова.

Тому в коло завдань словотворчої науки входить вивчення словотвірної структури похідних слів, словотворчих засобів, за допомогою яких вони утворені, а також словотворчих значень, які вони висловлюють.

Головним завданням словотвору є дослідження законів, способів творення слів, словотворчих процесів, що породжують нові лексичні одиниці [19, с. 58]. Також словотвором називається процес утворення похідних слів, розділ мовознавства, в якому вивчається похідність, засоби і способи творення слів. Словотвір як розділ мовознавства сприяє вирішенню таких завдань:

- встановлення походження слова в сучасній мові (наявність похідної основи);
- визначення механізмів, за допомогою яких це похідне слово було утворено [15, с. 152].

Деякі науковці під словотвором розуміють процес або результат утворення нових слів, названих похідними, на базі однокореневих слів або словосполучень за допомогою прийнятих в певній мові формальних способів, які служать для семантичного переосмислення або уточнення вихідних одиниць [11].

Слово як основна одиниця словотвірної системи мовознавства має певну структуру, тобто складається з морфем – однієї або декількох. Як стверджує О. А. Земська, словотвір виконує наступні функції:

- власне номінативна (тобто створення необхідного найменування);
- конструктивна (зміна синтаксичної побудови мови);
- компресивна (створення більш короткої номінації);
- експресивна (отримання експресивної форми вираження);
- стилістична (узгодження індивідуального способу вираження з певною сферою мови) [10, с. 321].

Важливим аспектом вивчення словотвору як розділу мовознавства є зв'язок словотвору з іншими його сторонами. Словотвірна система тісно пов'язана з іншими її сторонами – особливо з лексикою і граматику.

Зв'язок словотвору з лексикою проявляється, по-перше, в тому, що новоутворені слова поповнюють словниковий склад мови; по-друге, утворити нове слово можна, тільки дотримуючись законів і правил словотворення; по-третє, будь-яка заміна морфеми в слові вносить різні зміни в семантику або морфологічну структуру слова.

Зв'язок словотвору з граматиною, зокрема з морфологією, проявляється в тому, що нові слова оформляються відповідно до законів граматичного ладу мови.

1.3. Класифікація способів словотвору сучасної італійської мови.

Для італійської мови характерні три способи словотвору.

1. За допомогою *suffisso* – «суфікса» – суфіксальний: при приєднанні до *casa* – «дім» зменшувально-пестливого суфікса *-etta* виходить нове слово *casetta* – «будиночок». В українській мові відбуваються такі самі процеси: будинок – будиночок, стілець – стільчик.

2. За допомогою *prefisso* – «приставки, префікса», – префіксальний: *organizzare* – «влаштувати, організувати» після додавання приставки *ri-* зі значенням зворотного руху перетворюється на *riorganizzare* – «перебудувати».

3. При *composizione* («складанні») основ з'єднуються слова однієї чи різних частин мови, у своїй формується нове значення: *mezzanotte* – «північ» утворюється шляхом додавання слів *mezza* – «половина» і *notte* – «ніч». В українській мові цей спосіб також дуже продуктивний (наприклад, книготоргівля, кінотеатр).

Після приєднання суфікса значення слова змінюється по-різному. По-перше, модифікується, тобто злегка видозмінюється, причому нове слово належить до тієї ж «частини мови». Такий різновид суфіксального способу називається *alterazione* (альтерацьоне). За допомогою суфіксів додається зменшувально-пестливий або, навпаки, збільшувальний відтінок значення,

зневажливий, передається поняття збірності. Наприклад: *one/-ona* (о́не/вона) «дуже великий» – *casone* (казоне – «багатоквартирний будинок») від *casa*;

Численний клас зменшувально-пестливих суфіксів, що закінчуються на *-o* в чоловічому роді і на *-a* в жіночому:

- *ino/-cino/-icino* – *nasino* – «ніс» від *naso* – «ніс», *poverino* – «бідненький» від *povero* – «бідний»;
- *ello/-erello/-cello/-icello* – *alberello* – «деревце» від *albero* – «дерево»);
- *etto* – *pancietta* – «животик» від *pancia* – «живот»;
- *(u)olo/-icciuolo* – *figliola* – «дочка» від *figlia* – «дочка»;
- *uccio* - *femminuccia* – «дівчинка» від *femmina* – «жінка»;
- *uzzo* - *Viuzza* – «провулок» від *via* – «вулиця»;
- принизливі суфікси *-accio/-accia*, *-astro*, *-iciattolo*, *-ucolo* - *ladruncolo* – «дрібний злодюжка» від *ladro* – «злодій».

Другий різновид суфіксального способу, *derivazione*, пов'язаний не лише зі зміною значення, а й часто з переходом в іншу частину мови. Так утворюються, наприклад, віддієслівні іменники зі значенням результату дії (суфікси *-zione*, *-enza*, абстрактні іменники від прикметників (суфікси *-ezza*, *-izia*).

Натомість до найбільш поширених префіксів належать такі:

- негативні *a-* - *amorale* – «аморальний» від *morale* – «моральний»;
- у значенні протилежної або подвійної дії *de-*, *re-/ri-* – *riabilitare* – «відновлювати» від *abilitare* – «готувати»;
- *sopra-* у значенні «над», «понад» – *sopradetto* – «висловлене».

У додаванні можуть брати участь практично будь-які частини мови. Досить часто для правильного перекладу достатньо знати значення мотивуючих слів: *manoscritto* – «рукопис», буквально «написане рукою» від *mano* – «рука» та *scritto* – «писаний».

Однак у деяких випадках кінцеве значення перестав бути простою сумою вихідних. Наприклад, дієслово *maledire* – «проклинати» вживається у вужчому

значенні, ніж поєднання прислівника *male* – «погано, зло» і дієслова *dire* – «говорити».

Таким чином, до основних видів словотвору в італійській можна віднести такі як суфіксальний, префіксальний та складання основ.

Висновки до Розділу 1

Словотвір це процес або результат утворення нових слів, названих похідними, на базі однокореневих слів або словосполучень за допомогою прийнятих в певній мові формальних способів, які служать для семантичного переосмислення або уточнення вихідних одиниць.

Слово як основна одиниця словотвірної системи мовознавства має певну структуру, тобто складається з морфем – однієї або декількох.

Для італійської мови характерні три способи словотвору. А саме суфіксальний, афіксальний та складання основ.

Словотвором в італійській мові займалися багато зарубіжних і вітчизняних лінгвістів. Великий внесок у його вивчення внесли Якобі Г., Леманна Е., Мільйоріні Б., Білецького А.О., Пауля Г., Бенвеніста Е., Марчанда Г., Дардано М., Пома К., Праті А., Ренці Л., Текавчича П., Докуліла М., Арутюнової Н.Д., Нікітіної Ф.О., Кубрякової О.С., Ковалика І. І., Клименко Н. Ф. та ін.

РОЗДІЛ 2. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ СКЛАДНИХ СЛІВ В ІТАЛІЙСЬКІЙ МОВІ

2.1. Регресивне словотворення

Словотвір має функцію, що дозволяє словам або поняттям, пов'язаним із тими, що виражені словами, які вже використовуються, бути синтетичними назвами відповідно до звичайних моделей, які можуть бути інтерпретовані мовцями.

Наприклад: *frullare* > *frullatore*, *posta* > *postino*, *affidabile* > *inaffidabile*, *veloce* > *superveloce*, *ascoltatore* > *radioascoltatore*, *cavolo* + *fiorecavolfiore*, *pesce* + *spada* > *pescespada*, *sordo* + *muto* > *sordomuto*.

Збагачення лексикону шляхом утворення слів відбувається за схемами, до яких прив'язуються повторювані категоріальні та семантичні властивості, які співвідносять існуючі слова з новими.

Наприклад, слова із закінченням на - *zione* іменники жіночого роду, що походять від дієслів, які вказують на дію, виражену основним дієсловом (*circolare* > *circolazione*, *comunicare* > *comunicazione*, *nutrire* > *nutrizione*, *punizione*), слова із закінченням – *izzare* є дієсловами першої дієвідміни, що походять від іменників (*scandalo* > *scandalizzare*) або від прикметників (*civile* > *civilizzare*).

Найбільш використовуваними процесами для утворення слів в італійській мові є деривація, композиція та конверсія. Якщо говорити про складні слова – це слова, утворені з'єднанням двох або більше слів або частин слів. Так, складні іменники можна утворити сполученням: ім'я + ім'я:

- акула (*pesce* + *cane*)
- торгівля (*comp (e) ra* + *sale*)
- *caffelatte* (кава + молоко , із синтаксичним подвоєнням) «La creaturina color **caffelatte** nata dal peccato dinastico è divenuta nel frattempo una splendida fanciulla chiamata Thea».

Наступний варіант це сполучення прикметник + іменник:

- altopiano (alto + piano) –
 «LeabbondantinevicatechehannointeressatoilCentroItaliainquestigiornihannotrasformatoilpaesaggiodiCampoImperatore, l'**altopiano** inprovinciadell'Aquila» – «Рясні снігопади, які останніми днями вразили Центральну Італію, змінили ландшафт Кампо Імператоре, плато в провінції Л'Аквіла»
- galantuomo (galante + uomo)
 «UltimereplicheperUomoe **galantuomo** diEduardoDeFilippoconprotagonistiGeppyGlejjeses, LorenzoGlejjesesedErnestoMahieux» – «Останні вистави Едуардо Де Філіппо для «Чоловіка і джентльмена» з Геппі Глейєсесом, Лоренцо Глейєсесом та Ернесто Магіє в головних ролях»

У сполученні іменник + прикметник:

- camposanto (campo + santo)
 «Uncentinaiodiresidenticontrariall'estensionedel **camposanto** nell'areadell'EdilPomice “ Laborgatanonoffrenullaperinostribambini, quiinvecesipuò realizzareunsogno”» – «Сотня мешканців виступила проти розширення цвинтаря районі Еділ Поміце «Село нічого не пропонує нашим дітям, але тут мрія може здійснитися»»
- cassaforte (cassa + forte)
 «diSarahMartinenghiL'expresidentediFinpiemonte, cassaforte dellaRegionePiemonte, FabrizioGatti è statocondannatoasetteannieseimesidireclusione» – «Сара Мартіненгі Колишнього президента Фінпімонте, безпечного регіону П'ємонт, Фабріціо Гатті засудили до семи років і шести місяців ув'язнення»

Наступним варіантом є дієслово + іменник

- apribottiglie (apri + bottiglie) –
 « Unraschiettoperilghiaccioeun **apribottiglie** sono sempreaportatadimano » – «Скребок для льоду і відкривачка для пляшок завжди під рукою»[23]

- guastafeste (guasta + feste) – «Prestosi è ritagliatolapartedel **guastafeste** dilottaedigoverno» – «Незабаром він вирізав роль порушника спокою в боротьбі та управлінні»[23]
- lavastoviglie (lava + stoviglie) «Incasa è possibileottenereunnotevolerisparmioidisaponeedetersiviperlavatrice, lavasciugae **lavastoviglie**, tramitel'utilizzodiSaveEl.En» – «Вдома можна отримати значну економію на милі та миючих засобах для пральних, прально-сушильних і посудомийних машин, використовуючи Save El.En»

Словотвір дієслово + дієслово:

- fuggifuggi (fuggi + fuggi) – «Intanto si è generato un fuggi-fuggi dalle piattaforme simili, come Binance (che in un primo momento si era candidata a salvare la stessa FTX, salvo poi sfilarsi, ma anche Kraken e Coinbase)» – «Тимчасом, насхожихплатформах, такихяк Binance (якаспочаткубулакандидатомнапорятунок FTX, апотімвідмовиласявіднеї, атакож Kraken і Coinbase), виникла паніка»
- parapiglia (para + piglia) – «Ne nasce un **parapiglia**, c'è il rischio di una rissa ma per fortuna c'è chi ci mette il buon senso» – «Виникаєгалас , існуєризикбійки, але, нащастя, єті, хтовикористовуєздоровийглузд»
- saliscendi (sali + scendi) – «V orrei portarti, Alberto, su altri monti. Quelli dell'Est, dove l'Alpe si estenua, su **saliscendi** piallati dal tempo» – «Ті, на Сході, де Альпи розкинулися на згладжених часом підйомах і спусках»[23]

У словоскладанні прийменник (невласне) + іменник в італійській мові можна зустріти наступні варіанти:

- preposizione (impropria) + nome «**Preposizione** articolata»

- oltretomba (oltre + tomba)
«PropriocomefaNicolaconlesuenotedall'**oltretomba**» – «Так само, як Нікола зі своїми записками з підземного світу»[23]
- sottoscala (sotto + scala)
« Nonostantelasignoracercadipulireilcorridoiocheuniscelevariecantinedel **sottoscala**, ilmaleodorerimane» – «Хоча жінка намагається прибрати коридор, який з'єднує різні підвали під сходами , запах залишається»

За подібним принципом утворюються і складні слова за схемою прислівник + дієслово (у давальному відмінку):

- benpensante (ben (e) + pensante) «SuccedeinGalizia, enonnelsuddell'Italia, comequalche **benpensante** avrà immaginato» – «Це відбувається в Галичині, а не в Південній Італії, як дехто з **розумних людей** може уявити»
- malvivente (mal (e) + vivente) «Un pugno in pieno volto le aveva fatto perdere i sensi, mentre il **malvivente** sgattaloitava via dopo averle strappato la borsetta» [23]

Натомість складні прикметники можна утворити сполученням: прикметник + прикметник:

- dolceamaro (dolce + amaro) «Insomma un mix **dolceamaro** che trasforma un classico di Goldoni in un'affascinante black comedy»
- rossonero (rosso + nero) «Prima ancora che il club **rossonero** sciolga il nodo sul progetto, la maggioranza»[23]
- tragicomico (tragico + comico) «L'orizzonte che s'annebbia di guai la getta senza complimenti in un travaglio raccontato con piglio **tragicomico** e con magistrale tensione da Niccolò Ammaniti nel nuovo romanzo La vita» – «Затьмарений бідною горизонт безцеремонно кидає її в муки, про які з **трагікомічним** виглядом і майстерною напругою розповідає Нікколо Амманіті в новому романі La vita»

У сполученнях прикметник + іменник (як прикметник) можна простежити наступні варіанти:

- verde acqua (verde + acqua) «Rompere l'asfalto per **verde e acqua**» – «Розбиваємоасфальтзаради **зелені та води**»
- biondo cenere (biondo + cenere)

Прислівник + прикметник:

- malsano (mal(e) + sano) «Untrend **malsano** per lacapitale, tantochemoltiscappano e accettano un lavoro peggiore in un'altra città e conteavistoche, contiallamano, alla fine hannopiù soldiintasca» – «Нездорова тенденція для столиці настільки, що багато хто тікає і погоджується на гіршу роботу в іншому місті чи окрузі, оскільки з рахунками на руках у них зрештою грошей у кишені стає більше»
- sempreverde (sempre + verde) «Una sfida di altissimo livello nella quale emerge tra gli sopiti il talento del **sempreverde** Kaziyski, autore di 29 punti e top scorer assoluto della contesa» – «Виклик найвищого рівня, в якому серед гостей проявляється талант вічно зеленого Казійського, автора 29 очок і абсолютного бомбардира змагань»

Творення словосполучення прислівник + дієслово (у минулому часі):
 maleducato (*mal(e) + educato*) «E nonostante che a Roma il Pd abbia dato il peggio di sé, e mi dispiace dover dare ragione a quel **maleducato** di Carlo Calenda» – «І незважаючи на те, що Демократична партія показала себе найгірше в Римі, і мені прикро, що доводиться погоджуватися з цим грубим Карло Календою».

Складні прислівники можна утворити за допомогою: прислівник + прислівник: malvolentieri (*mal(e) + volentieri*) – «Cathyvisidedica **malvolentieri**, ma, progressivamente, lega coniccolleghiestringeamicizia coniragazzi» – «Кеті неохоче присвячує себе цьому, але поступово зближується з колегами і дружить з хлопцями»

Натомість для утворення складних дієслів у італійській мові можуть бути використані наступні варіанти як:

- іменник + дієслово: *manomettere* (*mano* + *mettere*) «*Si generano così disuguaglianze che alla lunga non possono che frantumare le fondamenta del patto sociale e aprire la strada a chi ha lo scopo di **manomettere** la democrazia» – «Таким чином створюється нерівність, яка в довгостроковій перспективі може лише зруйнувати основи соціального пакту та прокласти шлях для тих, хто має намір втручатися в демократію»*
- прийменник (невласне) + дієслово: *sottostimare* (*sotto* + *stimare*) «*A centro campo abbiamo accusato assenze importanti ma abbiamo dimostrato che non ci potete **sottostimare**: anche noi abbiamo un potenziale e delle qualità»» – «У півзахисті ми звинуватили важливі відсутності, але ми показали, що не можна недооцінювати нас : у нас теж є потенціал і якості»»*

До них слід додати сполуки, утворені з елементами, що називаються, залежно від позиції– префіксоїд (перший елемент сполуки) або– суфіксоїд (другий елемент):

- префікс і автономне слово: *termofusione* (*termo-* + *fusione*) «*Tecnicamente è un capolavoro di ingegneria: un colpo solo di fustella e unodi **termofusione**, ed a un tubo di polietilene» – «Технічно це інженерний шедевр: одним ударом пуансона і одним ударом **термосплаву**, а з поліетиленової трубки»[23]*
- префіксоїд і суфіксоїд: *glottologia* (*glotto-* ‘lingua’ + *-logia* ‘studio, scienza’) «*Lo scrittore mescolamitieri, archeologia e architettura, antropologia e magnetismo, filosofia e **glottologia**, ermeneutica e esoterismo» – «Письменник змішує міфи та ритуали, археологію та архітектуру, антропологію та магнетизм, філософію та глотологію, герменевтику та езотерику»*
- автономне слово і суфіксоїд: *tuttologo* (*tutto* + *-logo* ‘studioso’) «*Professor Battiston, non temedipassare per un **tuttologo**?» – «Професоре Баттістон, ви не боїтеся видати себе за всезнайку?»*

З часом деякі з найуживаніших префіксоїдів стали автономними словами, функціонуючи як іменники: *auto, euro, foto, moto, tele, eavolteanchediaggettivi, unmotoreturbo, uncontributovideo, unprodottobio*.

Таким чином, як видно із вище поданого матеріалу складні слова в італійській мові можуть утворюватись різними способами.

2.2. Парасинтетичний спосіб утворення нових слів.

Композиція полягає в об'єднанні двох (або більше) лексичних морфем. Сполуки італійської мови, як правило, утворюються двома автономними словами, зв'язок яких не позначається морфологічними ознаками, тобто немає формальних підказок.

Ретроформування – це нетиповий і маловикористовуваний процес, що полягає в утворенні слова шляхом видалення афіксів або сегментів, які інтерпретуються як такі (*пошук від пошуку, телекомунікація від телекомунікації*).

Скорочення, а не нові слова породжують менш формальні варіанти існуючих слів (*moto da motocicletta, телевізійні полотна, Samp da Sampdoria*). Акроніми (*RAI від Radio Audizioni Italiane, компакт-диск із компакт-диска*) і так звані «слова македонія» (*Federcalcio від італійської футбольної федерації, Coldiretti від прямих фермерів*), тобто слова, утворені з'єднанням частин слів, які не збігаються ні з буквами, ні з початковими складами послідовності слів, з яких вони взяті.

Дані слова відрізняються від інших процесів словотворення, а також є результатом процесів скорочення, також як правило, будучи навмисним утворенням, тоді як утворення слів зазвичай відбувається спонтанно в ході мовної діяльності мовців.

Таким чином, утворення слів зазвичай призводить до морфологічно «складних» слів, які відрізняються від «простих» слів (тобто без похідних афіксів або складаються з одного лексичного елемента) завдяки семантичному

додатку, пов'язаному з афіксальним елементом (похідним) або лексичним (композиція).

Носії усвідомлюють внутрішню структуру слів, тобто наявність у похідних словах лексичної бази та одного чи кількох дериваційних афіксів. Я можу реконструювати формальні та семантичні зв'язки між простими словами та похідними, а отже, легко розумію значення нових слів, утворених за регулярними моделями.

Завдяки розпізнаванню зв'язків між простими та похідними словами мовці розвивають морфологічну компетентність, яка проявляється в здатності розрізняти «можливі» слова, тобто ті, що поважають правила словотворення, і «неможливі» слова, тобто ті, що порушують правила словотворення.

Наприклад, *ri-cane* і *ugly-zione*, крім того, що є незасвідченими словами, навіть неможливі похідні, оскільки префікс *ri* - не стоїть перед іменниками, а суфікс - *zione* не додається до прикметників.

Крім обмежень щодо частини мови, з якою може поєднуватися афікс, існують і інші види обмежень, які впливають на можливість утворення нових слів. Наприклад, негативний префікс *s-* не може бути префіксом до слів, які починаються на голосну (*wise, silludere, sonest, sunire*), у цих контекстах використовується префікс *dis* (*uncomfortable, disilludere, dishonest, disunire*).

Інші обмеження, пов'язані з фонетичними чи евфонічними факторами, стосуються тенденції уникати додавання суфікса до основ, що закінчуються омофонічними чи подібними послідовностями (*prete > священник*).

Існують також обмеження щодо наявності афікса, який можна додати до слів, у яких певний афікс уже зустрічається. Два суфікси - *mento* і *-zione*, незважаючи на те, що вони виражають істотно синонімічні значення, насправді обидва утворюють назви дій, вони поводяться по-різному по відношенню до суфіксів, присутніх у дієслівних основах, до яких вони додаються: утворення назв дій, починаючи з дієслів, закінчуючи із суфіксом - *ize* у переважній більшості утворюється через суфікс - *zione* (*запам'ятати > значення запам'ятовування, valorire > valorise*), але також можна

використовувати суфікс - *mento* (*звертання* > *звертання*), тоді як дієслова, що закінчуються суфіксом - *eggiare* , віддають перевагу суфіксу з - *mento* (*залицяння* > *залицяння* , *колихання* > *колихання*), вони визнають, що кон - *ture* (*пунктуація* > *пунктуація*), але вони перешкоджають цій умові.

Морфологічна компетентність мовців проявляється також у застосуванні досить вишуканих семантичних обмежень, як-от суфікс - *глечик* , що вживається для позначення предметів, які служать для вмісту того, що вказує назва, до якої вони додаються (*патронташ* , *олійний кювет* , *животик* , *цукорниця*)[24].

Тому той факт, що від абстрактних іменників (*libertiera* , *bellezziera*) неможливо утворити іменники *in - iera* , є досить передбачуваним, менш передбачуваним є неможливість додавання до іменників, що позначають людей (*журналіст*), оскільки з його можна додати до імен, що позначають анімовані сутності (*вольєр*).

Висновки до Розділу 2

Словотвір складається з набору схем і процесів, які використовує мова для побудови нових слів (лексем відповідно до лінгвістичної термінології). Словотвір має функцію, що дозволяє сутностям або поняттям, пов'язаним із тими, що виражені вже вживаними словами, бути синтетично названими відповідно до звичайних моделей, які можуть інтерпретувати мовці

Збагачення лексикону шляхом утворення слів відбувається за схемами, до яких прив'язуються повторювані категоріальні та семантичні властивості, які співвідносять існуючі слова з новими.

Сполуки італійської мови, як правило, утворюються двома автономними словами, зв'язок яких не позначається морфологічними ознаками, тобто немає формальних підказок.

ВИСНОВКИ

Розглянувши питання способи творення складних слів в італійській мові можна зробити висновки, щослово як основна одиниця словотвірної системи мовознавства має певну структуру, тобто складається з морфем – однієї або декількох.

Для італійської мови характерні три способи словотвору. А саме суфіксальний, афіксальний та складання основ.

Головним завданням словотвору є дослідження законів, способів творення слів, словотворчих процесів, що породжують нові лексичні одиниці. Також словотвором називається процес утворення похідних слів, розділ мовознавства, в якому вивчається похідність, засоби і способи творення слів.

Словотвір як розділ мовознавства сприяє вирішенню таких завдань як встановлення походження слова в сучасній мові (наявність похідної основи); визначення механізмів, за допомогою яких це похідне слово було утворено.

Словотвором в італійській мові займалися багато зарубіжних і вітчизняних лінгвістів. Великий внесок у його вивчення внесли Якобі Г., Леманна Е., Мільйоріні Б., Білецького А.О., Пауля Г., Бенвеніста Е., Марчанда Г., Дардано М., Пома К., Праті А., Ренці Л., Текавчича П., Докуліла М., Арутюнової Н.Д., Нікітіної Ф.О., Кубрякової О.С., Ковалика І. І., Клименко Н. Ф. та ін.

Найбільш використовуваними процесами для утворення слів в італійській мові є деривація, композиція та конверсія. Якщо говорити про складні слова – це слова, утворені з'єднанням двох або більше слів або частин слів.

Ретроформування – це нетиповий і маловикористовуваний процес, що полягає в утворенні слова шляхом видалення афіксів або сегментів, які інтерпретуються як такі (пошук від пошуку, телекомунікація від телекомунікації).

Скорочення, а не нові слова породжують менш формальні варіанти існуючих слів (moto da motocicletta, Samp da Sampdoria). Акроніми (RAI від Radio Audizioni Italiane) і так звані «слова македонія» (Federcalcio від італійської футбольної федерації, Coldiretti від прямих фермерів), тобто слова, утворені з'єднанням частин слів, які не збігаються ні з буквами, ні з початковими складами послідовності слів, з яких вони взяті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Граматика італійської мови в таблицях і схемах / автор Т.Б. Жуковська. – Тернопіль: ТАНГ, 2001. – 61 с.
2. ДельГаудіоС.Типологічнірисисловотворувіталійськійтаукраїнській мовах. – URL : http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Zi5Fbh1k9osJ:irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IMAGE_FILE_DOWNLOAD%3D1%26Image_file_name%3DPDF/kdsm_2010_12_9.pdf&cd=3&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
3. Карпіловська Є. А. Суфіксальна підсистема сучасної української літературної мови: будова та реалізація / Євгенія Анатоліївна Карпіловська ; Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – Київ, 1999. – 297 с.
4. Карпіловська Є. А. Сучасна українська словотворчість та її відображення в неологічних словниках / Є. А. Карпіловська // Вісн. Львів.ун-ту. Серія: Філологія : зб. наук. пр. – Львів, 2000. – Вип. 34, ч. 1 – С. 3–10.

5. Кирпиченко О. Є. Способи словотвору в сучасній німецькій мові. Держава та регіони : науково-виробничий журнал. Запоріжжя : Гуманітарний університет «ЗІДМУ», 2006. –№ 2. –С. 63–64.
6. Клименко Н. Ф. Динамічні процеси в сучасному українському лексиконі / Н. Ф. Клименко, Є. А. Карпіловська, Л. П. Кислюк : [монографія]. – Київ : Видав. дім Дмитра Бураго, 2008. – 336 с.
7. Клименко Н. Ф. Диференційні та інтеграційні процеси в лексиці та словотворенні сучасної української мови / Н. Ф. Клименко // Мовознавство. – 2008. – № 2/3. – С. 136–147.
8. Коломієць В. Т. Словотвір неологізмів у слов'янських мовах (від середини 40-х років ХХ ст.) / В. Т. Коломієць // Мовознавство. – 1973. – № 2. – С. 3–18.
9. Олійник І.С. Слово у лексико-семантичній системі української мови. – К.: Дніпро, 1973. – 195 с.
10. Росовська В. О. Типи словотвору в сучасній німецькій мові. – URL: <https://kurs841.wordpress.com/розділ-1-словотвір-у-німецькій-мові-шл/>
11. Харчіладзе Д.В. Формально-семантичні особливості композитів VN-структури у сучасній італійській мові. -Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.05 – романські мови. - Київський університет імені Тараса Шевченка, Київ, 1999.– 24 с.
12. Alinei M., La struttura del lessico, Il Mulino, Bologna, 1974.
13. Altmann H. Wortbildung fürs Examen / H. Altmann, S. Kemmerling. – [2., überarb. Aufl.] – Göttingen: Vandenhöck & Ruprecht, 2000. – 200 S.
14. Altmann H. Wortbildung fürs Examen / H. Altmann, S. Kemmerling. – Wiesbaden, 2009. – 203 S.
15. Aprile M. Dalle parole ai dizionari Il mulino 2008 » Pagine/Capitoli: 231

16. Barz I. Die Wortbildung / Irmhild Barz // Duden. – Band 4. Die Grammatik. – 7. Auflage. – Mannheim : Dudenverlag, 2005. – 772 S.
17. Berruto G. Sociolinguistica dell'italiano contemporaneo. Roma, 1997.
18. Bonomi I., Masini A., Morgana S., Piotti M., Elementi di linguistica italiana, Carocci, Roma 2003
19. COMPOSTE, PAROLE. – URL :
[https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fCzvLHmVND4J:https://www.treccani.it/enciclopedia/parole-composte_\(La-grammatica-italiana\)&cd=1&hl=ru&ct=clnk&](https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fCzvLHmVND4J:https://www.treccani.it/enciclopedia/parole-composte_(La-grammatica-italiana)&cd=1&hl=ru&ct=clnk&)
20. Dardano M. / Trifone P. Grammatica Italiana con nozioni di linguistica. – Bologna, 1995. – 280 c.
21. La formazione delle parole in italiano - 2. Schemi formativi e restrizioni. – URL :
https://www.treccani.it/magazine/lingua_italiana/articoli/scritto_e_parlato/formazione_parole2.html
22. La nuova grammatica della lingua italiana di M. Dardano / P. Trifone. – Bologna, 2007. – 320 c.
23. La Repubblica. – URL : <https://www.repubblica.it/>
24. Loporcaro, Michele (1997a), Lengthening and raddoppiamento fonosintattico, in The dialects of Italy, edited by M. Maiden & M. Parry, London - New York, Routledge, pp. 41-51/
25. Pittano G. Conoscere la lingua. – Milano, 1989. – 240 c.
26. Raddoppiamento sintattico – URL :
[https://www.treccani.it/enciclopedia/raddoppiamento-sintattico_\(Enciclopedia-dell'Italiano\)](https://www.treccani.it/enciclopedia/raddoppiamento-sintattico_(Enciclopedia-dell'Italiano))
27. Sluyters, Willebrord (1990), Length and stress revisited: a metrical account of diphthongization, vowel lengthening, consonant germination and word-final vowel epenthesis in modern Italian, «Probus» 2, 1, pp. 65-102.

28. Vincent, Nigel (1988), Non-linear phonology in diachronic perspective: stress and word-structure in Latin and Italian, in Bertinetto & Loporcaro 1988, pp. 421-432.
29. Grande Dizionario della lingua Italiana / S. Battaglia. –Torino :Unione tipografico editrice torinese, 2014. –112 p.
30. Kłos A. Le interpretazioni dell'alterità nelle traduzioni polacche dellaserie di Montalbano di Andrea Camilleri// Kwartalnik Neofilologiczny, LXI. –2014. – №4. – PP. 15–129.
31. Lessico de frequenza della lingua italiana contemporanea / V. Bartolini, C. Tagliavini, A. Zampolli. – Italia : Garzanti IBM, 1972. – 856 p.